

5. Hafta

İşletmelerin temel özellikleri ve insanları işletme kurmaya yönelten nedenler, üretim faktörleri

İşletmenin Tanımı

İşletme, üretim faktörlerini planlı ve sistematik bir biçimde bir araya getirerek mal ya da hizmet üretmek amacı güden üretim birimine denir.

Üç amaca hizmet eder:

- ✓ **Karlılık** (*kar elde etme*),
- ✓ **Sosyal sorumluluk** (*topluma hizmet etme*),
- ✓ **Sürdürülebilirlik** (*işletmenin yaşamını devam ettirme*).

İnsanları işletme kurmaya yönelten nedenler;

1. Bağımsızlık isteği,
2. Kazanç isteği,
3. Miras isteği,
4. Saygınlık isteği,
5. Başka fırsatların yokluğu,
6. Bir düşünce veya bir varlığın işlenmesi,
7. Topluma hizmet ve sosyal mesuliyet düşüncesi.

İşletmenin temel özellikleri

1. İşletme kar (veya sosyal fayda) amacıyla üretim faktörlerinin bir araya getirildiği **ekonomik bir birimdir**,
2. İşletme **teknik bir çalışma birimidir**,
3. İşletme toplum içerisinde faaliyet gösterdiği için **sosyal bir birimdir**,
4. İşletme karar sistemlerini etkilediği ve onlardan etkilendiği için **siyasi bir birimdir**,
5. İnsan ihtiyaçlarını karşılamak ve varlığını sürdürmek için sürekli üretim yapan **dinamik bir birimdir**,
6. Çevresiyle sürekli alış-veriş içerisinde olan **açık bir sistemdir**.

İnsan ihtiyaçlarını karşılayan araçlar;

- **Somut**, elle tutulup gözle görülen şeyler (mal) olabileceği gibi,
- **Soyut**, elle tutulup gözle görülmeyen şeylerde (hizmetler) olabilir.

Ürün, fayda ve değer oluşturmak amacıyla ürünlerin üretilmesi veya üretilmiş ürünlerin fayda ve değerlerini artırmak amacıyla harcanan çabalara denir.

Mal, insan ihtiyaçlarını doğrudan veya dolaylı olarak karşılama özelliğine sahip ve genellikle para veya başka bir ekonomik madde ile değişilebilen kıt ekonomik nesnelere (maddelere) denir.

Hizmet, insan ve makineler tarafından insan gayretiyle üretilen fiziki olmayan ve tüketicilere doğrudan satışa sunulan veya ürünlerin satışıyla birlikte sağlanan hareketlere, faydalara ve doyunluklara denir.

Hizmet ile mallar arasındaki temel farklar

	Mallar	Hizmetler
Stok Durumu	Depolanabilir	Depolanamaz
Kalite Ölçümü	Kolay	Zor
Tüketici İlişkileri	Düşük	Yüksek
Üretim Süreci	Sermaye Yoğun	Emek Yoğun

Üretim faktörleri

İşletmelerdeki temel yapı elemanları şu şekilde belirlenebilir:

➔ Maddi akımı gerçekleştirmek üzere, tedarik piyasalarından temin edilen üretim faktörleri (girdiler, **inputs**)

➔ Maddi akımın sonucunda satış piyasalarına sunulan iktisadi mal ve hizmetler (çıktılar, **outputs**)

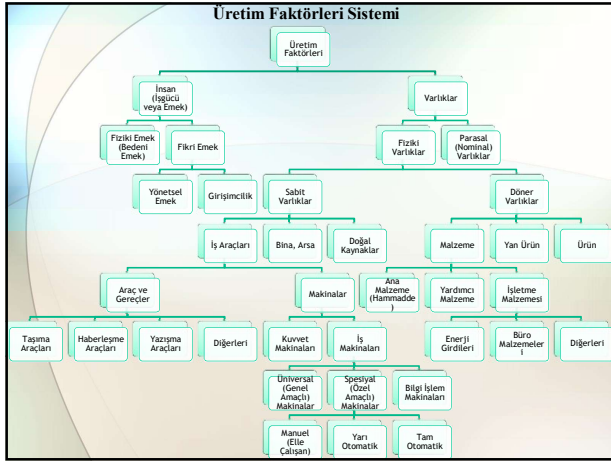
➔ İşletmedeki **üretim faaliyeti** de, esas itibarıyla, üretim faktörlerinin iktisadi mal ve hizmetlere veya **girdilerin çıktılara dönüştürülmesi** olayıdır.

Faktör Bileşimi / Faktör Kombinasyonu

Üretim faktörlerinin, iktisadi mal ve hizmetlere dönüştürülmesi amacıyla bir araya getirilmesidir.

Faktör bileşimleri, işletmelerde **ekonomik değerlerin** oluşturulduğu birimlerdir.

İşletmenin kendisi de bir faktör bileşimidir.

Üretim faktörleri, mal ve hizmetlerin üretilebilmesi için kullanılan kaynaklardır.

Üretim faktörleri:

A- Klasik iktisatçılara göre;

1. Tabii kaynaklar,
2. Emek,
3. Sermaye.

B- Modern iktisatçılara göre;

1. Tabii kaynaklar,
2. Emek,
3. Sermaye,
4. Müteşebbis.

C- İşletmecilere göre;

1. Emek,
2. Sermaye,
3. Müteşebbis,
4. Teknoloji.

1. İnsan (Emek / İşgücü):

- ✓ İnsan, iktisadi mal ve hizmetlerin üretilmesinde **en önemli üretim faktörü** olan insan kaynağı olarak insanların bedeni ve fikri çabalarını ifade eder.
- ✓ Emek, **kaynağı insan** olarak işletmenin en tepesindeki **genel müdürden işçiye** kadar, satış elemanından **muhasebeciye** kadar çalışan herkesi içine alır.
- ✓ Emek, üretimde bir faktör olarak **işgücü piyasasından** sağlanır.

1. İnsan (Emek / İşgücü):

İnsanın bir üretim faktörü olarak en önemli özelliği veriminin büyük ölçüde;

- ✓ Biyolojik,
- ✓ Fizyolojik,
- ✓ Psikolojik

faktörlerin etkisi altında bulunmasıdır.

1. İnsan (Emek / İşgücü):

İnsanın sahip olduğu **üretkenlik işlevinin başlıcaları** şunlardır;

1-Fiziki emek gerektiren faaliyetler

- ✓ Üretim için gerekli enerjinin sağlanması,
- ✓ Üretim objesi üzerinde gerekli fiziksel/kimyasal işlemlerin yapılması.

2-Düşünme, haya gücü gibi entelektüel gücüne dayalı faaliyetler

- ✓ Yönetmel işlevlerin (*planlama-organizasyon-koordinasyon-yönlendirme-denetim*) yerine getirilmesi,
- ✓ Girişimcilik faaliyetleri,
- ✓ Ar-Ge ve yenilikler (inovasyon) ile ilgili faaliyetler.

2. Sermaye:

500. Sermaye

501. Ödenmemiş Sermaye (-)

Öz kaynak olarak konulan veya **taahhüt edilen** para, mal ve gayri maddi varlıklar, işletmenin elinde bulundurduğu ve sahip olduğu değerler toplamıdır.

Sabit sermaye; bina, teçhizat, alet ve makine vb.

İşletme sermayesi; dönen varlıklar veya toplam sermaye olarak kendi içerisinde sınıflandırılır.

2. Sermaye:

Gayri maddi (maddi olmayan) varlıklar;

1. İmtiyaz,
2. Lisans,
3. Marka (alameti-farika),
4. Patent (ihtira berati),
5. Telif hakları, teknik hüner, tecrübe ve bilgiden faydalanma hakkı (know-how)
6. İşletme (bir imtiyaz hakkı gibi) hakları vb.

unsurlardan oluşur.

Ekonomi bilimine göre bağımsız bir üretim faktörü olan tabii kaynaklar, işletme biliminde, sermayeyi oluşturan unsurlardan biri sayılır.

Tabii kaynaklar

Tabii halde üretim için girdi olarak kullanılabilir;

- ✓ Tarım arazileri,
- ✓ Arsalar,
- ✓ Ormanlar,
- ✓ Su kaynakları,
- ✓ Madenler,
- ✓ Petrol,
- ✓ Doğalgaz gibi, ekonomik sistemin temel unsurlarıdır.

Not: İşletmeciler, tabii kaynakları sermaye faktörü içerisinde göstermektedirler.

3. Müteşebbis (girişimci):

Girişim, müteşebbisin işletme kurma için giriştiği faaliyete **girişim (teşebbüs)** denir.

Girişimci, üretim elemanlarını (doğa, emek, sermaye) sistemli ve bilinçli bir şekilde bir araya getirerek mal ve hizmet üretimini sağlayan kişidir.

Girişimcinin Özellikleri:

1. Girişkenlik, kararlılık,
2. Risk alabilme,
3. Çok yönlülük,
4. Yenilikçi,
5. İkna yeteneği,
6. Bağımsızlık,
7. Çalışkanlık ve
8. Liderlik.

Müteşebbis özel kesimden bir veya birkaç kişi olabileceği gibi, devlet de olabilir.

4. Teknoloji:

Mal ve hizmetlerin;

- Planlanması,
- Üretimi,
- Geliştirilmesi,
- Dağıtım ve pazarlanması gibi,

işlemleri mümkün kılan mühendislik ve yönetime ilişkin bilgilerin tümü olarak tanımlanır.

İşletmeciler açısından teknoloji, girdileri çıktılara çeviren araçlar topluluğu ve tekniği yanında, **dar anlamda üretim teknikleri** olarak, **geniş anlamda** ise **süreç** olarak ele alınmaktadır.

Üretim faktörlerinin getirileri;

Modern iktisatçılar üretim için kabul ettikleri faktörlerin getirilerini;

Emek = ücret,
Doğal kaynaklar = rant,
Sermaye = faiz,
Müteşebbis = kar

olarak formüle ederler.